

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe 1/2 anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri 5 fl. la
anu.

SUPERANTIA.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá franco
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Fóia literaria-bisericesca.

Organulu teologiloru romani din Aradu

Foi'a acést'a sub redactiunea colegiale a membriloru societati de leptura si sub auspiciile superioritati scolástice
ese de doue ori la luna. anume la 1. si 15. a fiesecarei lune.

Nr. ^{111.}
Pres. 1872.

PROCOPIU,

din mil'a lui Dumnedieu Episcopulu dreptucerdintiosu alu Aradului, Oradii-mari, Ienopoliei si alu Halmagiului, precum si alu partiloru adneccate din Banatulu Temisianu.

Venerabilulu sinodu eparchialu, Venerabileloru Consistorie eparchiale; totoruru foruriloru si oficieloru bisericesci; onoratulu cleru si poporu alu eparchiei Nóstre.

Daru, mila si pace dela Dumnedieu; ér' dela Noi binecuventare archieréscá!

Avendu in vedere starea cea sdruncinata a sanatati Nóstre si dispusetiunile din §. 118. alu statutulu organicu. — cu acésta chartia a Nóstre denumimu pre Preacuviosulu Archimandritu, Mironu Romanu de vicariu alu Nostru pentru trebile eparchiei intregi, si-lu impoteruicimu a face insusi ingrigire pentru ducerea presidiulu consistorialu la casulu vre-unei impededari.

Cea ce Vi aducemu totoruru la conosciinta spre scire si acomodate.

Datu in resiedinti'a Nóstre episcopéscá in Aradu. la 24. Ianuariu. 1872.

Procopiu Ivacicoviciu m. p.
Episcopulu Aradului.

Poterea cuventulu oratoricu.

Oratori'a este artea induplicarii „Ars dicendi accomodate ad persvadendum“ (Cicero): éra oratoru este individulu. care prin poterea cuventulu e in stare a capacita si a miscá pre ascultatori.

Oratori'a ea elocintia naturala este mai vechia decâtu istori'a; in form'a ei artistica inse este productulu timpiloru mai recinti. In zedaru vomu cautá urmele oratoriei la popórele cele vechi. care se guvernau

cu vergéu'a despotismulu; istori'a ni arata cá oratori'a numai acolo s'a potutu desvoltá si redicá la culmea perfectiunei, unde poporulu s'a guvernatu in spiritulu libertatii. si unde pertractarile publice au deschisu terenu liberu acestei arte: dreptaceea si vorbirile publice ce le posedemu din starea primitiva a imperiulu anticu grecu si romanu, abia merita numele de vorbiri oratorice. Dovéda avemu dela insusi Cicero. care desí in opulu seu „De claris oratoribus“ pre Cato Senior si pre cáti-va contemporani ai acestuia ii amintesece ca pre nesce oratori celebri. totusi discursurile acelora le numesece „Asperum et horridum genus dicendi.“ E fara indoiala. cá de atunci. de candu in loculu Despotiloru poporulu singuru a inceputu a se guverná pre sine, conducetorii poporulu atátu la Greci cátu si la Romani, considerau vorbirile oratorice de unu elatru puternicu alu guvernarii. ca midilóce de influintia si de autoritate.

Poterea cuventulu oratoricu este „Sabi'a Domnulu“ cu carea preotii sunt chiamati a aperiá imperati'a lui Dieu; unie'a arma. carea invetiaceiloru lui Christ. si sucesoriloru acestora in lupt'a loru cea sangerósa de trei secli, li a asecuratu triumfulu; este „rugu ardiatoriu“ care luminéza calea celoru retaciti, si inaintea caruia puternicii lumiei trebue se-si deslege curelele incaltiamintelor sale. Cine cunóscé logic'a lui Demosten, limb'a lui Cicero, argumentele lui Hortensiu. adencimea lui Crisostomu si farmeculu lui Fenelonu in vorbire, trebue se recunósca totodata si aceea, cá patri'a si biseric'a, care s'au bucuratu de asemene fii, au fostu fericite, si cá ei au fostu totdeuna angéri pazitori ai poporulu. Bine a cunoscutu acestu adeveru Filipu, astutulu rege belicosu alu Macedonie. candu a oferitu Atenieniloru pacea si sistarea versarii de sange numai sub conditiune, déca acestia voru alungá dela sine pre Demostene si pre ceialalti oratori. Antoniu triumvirulu intrandu in Roma cu triumfu.

nainte de tóte si-a asiguratú domnirea preste poporu prin decapítarea lui Cicero, afigandu-i capulu si man'a taiata pe tribun'a de unde vorbea acestu salvatoru alu poporului pana a fostu in viétia. Candu Hortensiu se suiá pe tribuna si perorá, 'lu admirau artistii cei mai renumíti din lume. Pre Eudoxi'a, escesiv'a Imperatésa a Constantinopolei o cuprindéu fiori, candu sciá cá divinulu Crisostomu vorbesce de pe amvonu. Poterniculu Ludovicu alu XIV-lea dupa cum singuru a marturisitu, numai atunci se simtié neputintiosu si umilitu, candu audiá pre Fenelonu predicandu. Pre acestia inse i lasu la o parte.

Teodosiu celu Mare la anulu 387. aruncandu pe provinciile din orientu o contributiune enorma. in cetatea Antiochi'a asia nemultiamire s'a escatu, in cátu poporulu s'a resculatu si cu o furia selbateca a prefacutu in ruina statuele imperatului, ale tataneseu, ale fiiloru si a Flacillei, sociei sale, comitiendu si alte violintie.

Imperatulu revoltatu prin acestu barbarismu, a voitu prin cunoscut'a sentintia nimicítore a luá o resbunare grava asupra cetatii. Patriarchulu Antiochiei *Flavianu*, desí erá fórté inaintatu in etate, timpulu aspru, comunicatiunea grea, si sor'a sa tragé de mórté, — mérse la Constantinopolu ca pe partea inspaimantatei cetati se céra gratia dela intaritatulu Imperatu. Escelent'a vorbire tienuta de elu cu acésta ocasiune cátra imperatulu este unulu din cele mai insemnate monuminte ale oratoriei. Generosulu solitoriu in vorbirea acést'a intr'unu nesu liberu si fluidu, precum recere alocutiunea confidentiala cátra inima. — desfasiura urmatórele motive:

Imperate agratiéza pre Antiochieni:

1. Pentru cá sunt nenorocíti si se caiescu.
2. Pentru cá tu prin acést'a vei luá resbunare asupra contrariului mantuirei, care pre densii i-a indemnatu spre réu.
3. Pentru cá marinositateá acést'a pentru tine e gloria, precum a fostu intr'unu asemenea casu pentru Constantianu.
4. Pentru cá tu pe asta cale vei realisé o dorintia nobila, chiaru prin tine mai demultu enuciata.
5. Pentru cá indurarea ta va face mare onóre religiei crestine.
6. Pentru cá pedéps'a pentru alte cetati nu va fi asia insuflátore de téma, pana candu agratiarea atátu pentru acestea cátu si pentru Antiochi'a nu potu avé decátu urmari bune.
7. Pentru cá indurarea acést'a in si pentru sine, si ca esemplu la posteritate e mare meritu inaintea lui Ddieu.
8. Pentru cá singura increderea, cu care Antiochienenii tramisera la tine unu preotu alu lui Ddieu ca midilocitoriu, merita o astfelu de considerare.
9. Pentru cá in numele lui Ddieu trebue se-ti spunu, cá si tie ti se va iertá, déca ierti tu injuratoriloru tei.
10. Pentru cá la din contra eu nici cand nu me voiu resolvi, de a me mai reintorná la nefericitulu meu poporu.

Venerabilulu betranu comparú inaintea infuriatului Domnitoriu cu spresiunea celei mai adénci doreri asupra evenimentului. Ca si candu pe elu ar jacé vin'a concetatiiloru sei. La inceputu nu cutediá a se apropiá de Imperatulu ei cu capulu plecatu si cu ochii incinsi in lacrimi staté nemiscatu intr'o indepartare respectuósa.

Dupa ce Teodosiu vedindu-lu a comemoratu binefacerile sale facia de poporulu din Antiochi'a si s'a plansu pentru négr'a nemultiamire a acéstiua, incepú Flavianu suspinandu:

1. Asia e Maiestate! si noi despre aceea nu ne potemu indoí: iubirea ta cátra cetatea nóstra mai mare n'a potutu fi! si tocmai aceea ne maresce dorerea, cá dupa atâtea probe de iubire intru atáta ne amu lasatu amagiti de spiritulu intunerecului; si inca facia de binefacetoriulu nostru amu devenitu nerecunoscetori, si pre acela, care intru atáta ne a iubit, l'amu intarítatu spre mania. Imperate! tu poti stricá cetatea nóstra si pre noi a ne osindí la mórté; tu poti decide asupra nóstra ce voiesci, dar totusi nu ne poti pedepsi pe cum meritamu. Noi insine amu prevenitu si ne amu aruncatu intr'o miseria, care e mai amara de o miie de ori, de cátu mórtéa. Oh! ce stare póte fi mai fatala de cátu aceea, cá amu insultatu pre bunulu binefacetoriu alu nostru, pre Domnulu celu ce intru atát'a ne a iubit, si cá tóta lumea sciindú acésta nemultiamire a nóstra si pre noi ne va condanná ca pre cei mai ingrati!

De ar fi navalitu barbarii asupra cetatii nóstre, aru fi risipitu zidurile ei, aru fi aprinsu casele nóstre: de aru fi captivatu pre concivii méi: nenorocirea nóstra totusi nu aru fi asia de nemarginita. Pana candu sciamu cá te avemu pre tine de protectoru, si aveamu parte de grati'a ta, ni-ar fi remasu speranti'a: cá tóte suferintiele voru fi avutu capetu, noi ne vomu fi re'n-torsu la starea norocósa de mai nainte si amu fi ajunsu la o libertate cu atátu mai gloriósa.

Dar la cine se cautamu acuma scapare, dupa ce de bunatatea ta, care noue ni erá mai tare decátu tóte forteretiele — ne amu facutu nedemni, si amu ruptu legaturile iubirei? Spre cine ne potemu indreptá ochii, dupace pre unu asia induratu suveranu si parinte bunu l'amu maniatu asupra-ne? Desi apare nesuferibilu aceea, ce au comisu concivii méi: ei intru adevéru se afla intr'o pusetiune asia de trista, incátu nici la unu omu nu se potu uitá in facia, si abia cutéza a-si redicá privirile spre sóre. Rusinea ii constringe a-si slobodí genele ochiloru in josu si a

se ascunde. Ei sunt mai de compatimitu de càtu captivii, pentru cà si-au perdutu tóta libertatea. Ei sunt espusi rusinei celei mai extreme, atátu candu cugeta la cumplinea sortii sale de acuma. càtu si déca cumpanescu, cà in ce escesuri infricosiate au lunecatu. Ei nu si-potu veni in fire la cugetulu acel'a cà toti locuitorii pamentului li s'au facutu acusatori, pre cari ei singuri, oh Imperate! prin crim'a loru contra ta ii au iritatu asuprasi.

2. Totusi, déca tu voiesci Dómnne! mai este inca si altu balsamu pentru acésta rana, mai este inca unu medicamentu contr'a acestei rele. Fórte adese si inca la persóne private s'a intemplat, ca vatemari mari, care aparéu a fi nesuferibile, a fostu ocaziune de a esereá o iubire straordinaria. Dar deosebi s'a intemplatu acést'a cu némulu nostru. Dupa ce Ddieu a facutu pre omu si l'a asiediatu in raiu, cu atát'a onóre, satan'a i a invidiatu fericirea si l'a adusu pana acolo, in càtu acést'a si-a perdutu demnitatea sa cea originala. Dar Ddieu nu l'a lasatu pre elu ci in loculu raiului i a deschisu ceriulu; prin aceea a doveditu totu odata marimea bunatatii sale si cu atát'a mai aspru a pedepsitu pre amagitoriu. Fa si tu asia Domne! Acele spirite dusimanóse s'au silitu in to'u modrulu a lipsi de grati'a ta de mai nainte cetatea cea mai placuta. Fiindu cà tu scii acést'a, pedepsece-ne cum voiesci, numai grati'a ta nu o luá dela noi. Ma se-ti dicu ceva, ce dóra mai multu te va instrainá: conumera-o éراسi intra cele d'antáiu ale favoritelu tale cetati; decumva voiesci a-ti resbuná asupra spiriteloru stricatiunei, care au adusu pe capulu nostru acésta nenorocire. Pentru cà tocmai prin aceea, déca tu vei stricá cetatea si o vei stirpi de pe faci'a pamentului. — li vei implini acelora cea mai ferbinte dorintia. Éra de o vei eliberá de man'a ta si vei lasá se cunósca, cà éra vrei se o iubesci, precumu o ai iubitú pana acuma; atunci li vei caus'a loru o rana mortala, si vei luá cea mai grea isbanda asupra-le. Pentrucá cu acést'a vei demonstrá, cà ei nunumai nu ajungu nemicu cu cursele loru, ci chiaru contrariulu resulta din acea, spre ce ei in furi'a loru se silescu. Este ecitabilu Maiestate, ca se faci acést'a si se te induri spre o cetate, pre carea spiritele stricatiunei o a invidiatu din caus'a gratiei tale! Oh! déca tu nu o ai fi iubitú intru atát'a, acele de siguru nu o aru fi persecutatu cu asia invidia turbata! Desi la prim'a vedere se pare miraculosu aceea ce dicu eu, dar totusi e adevéru, cà pentru tine, da! din caus'a amicitiei tale a intemplatú cetatea asia ne no-

rocire. Cu càtu mai dorerosu trebue se ni cada — chiaru .pentru dragostea ta, vorbele ce mi-le spusesi, decátu tóte ruinarile prin focu, de càtu ori ce alta nenorocire.

3. Dici, cà esti vatematu; cà inca nici pre unu imperatu nu l'au desonoratu, ca si pre tine! Dar' déca voiesci tu, o gratiósse, intieptule si de Ddieu tematoriule imperate: vatamarea acést'a pentru tine póte fi o a dóu'a coroná, multu mai marétia si stralucita, de càtu coifur'a ta imperatésca. E dreptu, diadem'a care o porti tu, e semnulu meritulu teu, dar totu de odata este criteriulu bunatatii aceluia, dela care tu o ai primitu; éra coron'a carea indurarea ta ti-o va pune pe capu, va fi numai coron'a ta; ea va fi purulu meritu alu cumpetulu teu. Mai pueinu te voru admirá omenii pentru petrile scumpe ale podóbei capulu teu, de càtu cum te voru inaltia pentru triumfulu reportatu asupra maniei tale. Ti s'au dirimatu statuele? ti-poti ridicá altele mai maretie, de càtu ce au fostu acelea. Déca vei iertá vatematoriloru tei si nu ii vei pedepsi, atunci ei ti-voru ridicá statua nu de metalu séu de auró ori scobita in pétra; nu, unu monumentu, ce e de mai mare pretiu decátu materi'a cea mai scumpa a statueloru; o columna, carea va fi decorata cu elementia si grati'a ta. Unu asia monumentu de onóre 'ti va castigá tóta inim'a intre Antiochieni, ma vei avé atátea monuminte, càti locuitori sunt in lume si voru fi in tr'ens'a; pentrecá nu numai noi, ci toti sucesorii nostri, tóte generatiunile urmatóre, voru audí despre bunatatea ta si te voru admirá si stimá in asia mesura, ca si candu si facia cu ei aceasi elementia ai fi aratatu. Nu e nici o lingusire ce-ti spunu; crede-mi asia se va intemplá; si unu evenimentu de comunu cunoscutu ti-va demonstrá. Dómnne! cà ostile, armele, si tesaurii, suspusii numerosi si celalalte insignii ale poterii nu inaltia asia pre Principi, precumu ii inaltia infrenarea si blandetiele. Candu odinióra au aruncatu cu petri asupra portreulu lui Constantinu, a gloriosulu teu predecessoru, si multi l'au indemnatu, ca se pedepsece pre urditorii acestui atentatu, dicendu, cà i-au vulneratu faci'a cu petri; elu atunci s'a pipaitu cu man'a pe facia (obrazu) si a disu suridiendu: eu nu sentu nici o rana pe fruntea mea, acést'a precumu intréga facia, e nevatemata! Acusatorii s'au rusinatu si au abdu de reutatosulu seu propusu Aceste cuvinte ale imperatulu si adi umbla din gura in gura la toti, si suvenirea acestei pronunciatuni atátu de intieptule de atátia ani nici pana adi nu a trecutú in seuitare. Nu e mai gloriosa acésta suvenire de

cātu o miie de trafée? Multe cetati a ziditu Constantinu, multi barbari a invinsu, si despre aceste nu ni aducemu aminte. Dar acésta sentitia si adi e laudata de toti ómenii; urmasii nostri si nepotii urmasiloru nostri inca voru audí despre dens'a: da ce inca e mai multu, cei ce voru enará acésta schitia, o voru enará cu laude (encomii), si cari 'lu voru audí 'lu voru ascultá cu mare bucuria. Nici unu omu nu e in stare asia generositate a ascultá in tacere: pentrucá va trebui se erumpa in spresiuni de admirare si bucuria si va consacrá acestui filantropu eminente cele mai ferbinti fericitari. Déca acést'a pentru unu uniecu respunsu intieptu si marinimosu asia renume si-a castigatu din partea ómeniloru, de ce felu de coróne maiestetice se va impartesi din partea lui Dieu, carele pentru ómeni e numai amóre?

4. Dar' ce lipsa amu eu a reflectá la Constantinu si la alte esemple straine, candu eu din marinimosele-ti fapte proprii potu luá unu indemnu de indurare? E cugeta indereptu, cum ai emanatu tu la apropierea acestei serbatori o scrisóre in tóta tiéra, in care ai demandatu, ca toti captivii se se elibereze si se li se ierte pedepsele pentru crimele loru. Ma asia induratu ai fostu, in câtu ai spusu in scrisórea acést'a, ca si candu ea nu ar fi deajunsu pentru a dovedi bunatatea ta: „De ar dá Ddieu, ca si pre cei morti se li potu rechiamá la viétia si ca se li potu darui viétia!“ Acuma ti-ada aminte de cuvintele acestea! Vedi acuma e aci tempulu, in care poti desceptá mortii si li poti da viéti'a indereptu! Pentru cá acesti peccatosi dejá sunt morti, si cetatea intréga se afla in gur'a mortii inca nainte de ce ai fi enunciatu sentinti'a. Descépta-ii dara pre ei; acést'a o poti face fara bani, fara spese, fara perdere de tempu, fara tóta ostenéfa. Unu cuventu de gratia! si cetatea se va ridicá din nóptea mortii. Demanda ca ea mai vertosu se aiba nume prin bunatatea ta. Ea nu va detori atát'a multiamire aceluia, care i a pusu fundamentulu, ca si acestui enunciatu alu teu: si cu totu dreptulu. Pentru cá acela, dupace a fundat'o, o a si parasitu: tu inse pre o cetate, care a devenitu mare si s'a bucuratu de o fericire indelungu duratóre. — o vei ridicá din abisulu perirei in care ea singura s'a aruncatu. De o aru fi ocupatu inimicii, de o aru fi jefuitu barbarii, si tu o ai fi eliberatu: acést'a nu ar meritá admiratiunea, cáta meritezi tu prin aceea, cá o eruti.

Aceea au facut'o mai multi Principii; ér acést'a tu numai o vei fi facendu, o vei fi facendu peste asteptarea tuturor. Dicu, aceea nu merita atát'a ad-

miratiune, de óre ce nu e nimicu ceva afara de rondu: Principii in tóta di si-apera pre supusii sei; inse cá tu pelanga tóta marimea suferitei vatemari abdici de mania: acést'a pestrece natur'a omenéseca.

(Finea va urmá.)

ENCHIRIDIONULU

adeca

„Carte manuale de canóne“

ale unei sante sobornicesci si apostolicesci biserici cu comentare de Mitropolitulu Andreiu Baronu de Siaguna (Sibiu, tipografia archidiecesana, 1871).

(Finea.)

Noi amu aflu dupa cum ne-amu esprimatu inca si mai inainte unu felu de corelatiune intre acestea 2. opuri. In compendiu autorulu generaliséza materia, o reduce la principii, si i da o forma sistematica, ridicandu astfelu dreptulu canonicu alu bisericii greco-orientale pentru antai'a óra la o tradare científica dupa cum pretinde progresulu sciintieloru de astadi. Autorele comprobéza materiile si parerile sale prin provocare la canonele bisericesci. Ce era dar' mai necesariu langa acestu compendiu, decatu o colectiune mai moderna de canóne?! Cine a avutu Pidationulu in mana in form'a sa neabile, dupa cum se afla edatu pentru antai'a óra in limb'a romana la monastirea Neamtulu in a. 1844. cáci alta editiune nu mai esista, cine a avutu de a face cu literile neestetice ale acelei carti si cu limbagiulu duru alu ei, amestecatu si cu slavisme, acela numai póte apretiui din destulu aparinti'a opului celui nou: *Enchiridionulu de canóne ale unei sante sobornicesci si apostolesci Biserici cu Comentare de Mitropolitulu Andreiu Baronu de Siaguna*, ce s'a tiparitu la Sibiu in anulu acést'a.

Precum la compunerea Compendiulu, asia si la edarea Enchiridionulu de canone, a pureesu Autorulu din lips'a cea mai mare a clerului si poporulu romanu din Mitropoli'a Ungariei si a Ardélului de atari carti. Luerulu inse i-a succesu de minune cáci n'a datu in mana numai Bisericii nisece carti din cele mai folositoare, dar' a datu si sciintiei in genere o lumina si in specia literaturéi nóstre unu monumentu.

Enchiridionulu de canóne de Mitropolitulu Siaguna, precum insasi numirea cartii arata, este o editia cu totul noua a canoneloru bisericii gr. orientale intr'o carte moderna, ce se póte manúa cu o facilitate mai mare, decum se potea face acést'a cu

editi'a vechia a Pidalionului. Ordinea canonelor observate in Enchiridionulu acest'a este totu aceea, ce o aflamu in Pidalionu si adeca cuprinde: 1) Canónele santiloru Apostoli. 2) Canónele sinódeloru ecumenice. 3) Canónele sinódeloru locale. 4) Canónele santiloru Parenti.

Autorulu da in note scurte sub testu la fiecare categoria de canóne si anumitu la canónele fiacarui sinodu ecumenicu si locale unu istoricu-criticu fórté corespundiatoriu, privitoriu la deosebitele sinóde si impregiurari, ce au datu ansa la aducerea unui séu altui canonu, ér' canónele singuratice le insotiesce de comentare basate pre praes'a si esperinti'a sa multiplica, ce o a avutu ca Archiepiscopu alu Archidiecesei Ardélului si Metropolitu alu Ungariei si Ardélului. Preste totu acestea comentare le aflamu in cea mai deplina consonantia cu principiile si opiniunile desvoltate sistematice in „*Compendiulu de canóne*“ la care se si indrépta adese cetitoriulu din partea autoriului.

Autorele in intentiunea sa de a reduce biseric'a noastră romana gr. orientale din Ardélu si Ungaria din starea sa anormala intre marginile canonice a le ei, convinsu fiindu, că acést'a se va poté face numai déca institutiunile sinodali se voru promulgá si popularisá la clerulu si poporulu credintiosu alu bisericiei nóstre: depune cu atát'a caldura de inima acestu manualu de canóne in manile clerului si poporulu credintiosu din Mitropoli'a Romaniloru de relegea greco-resaritena din Ungari'a si Transilvania, dupa cum cetimu in prefacia. „*Enchiridionulu canonelor*“ asia dupa cum s'a compusu din partea Mitropolitulu Siagun'a, era o carte de multu dorita, căci Pidalionulu vechiu si asia, cum era, devenise o carte de totu rara in manile clerulu nostru, de buna séma si pentru costulu ei celu mare.

Acum inse pre unu pretiu neasemenaveru de micu (4. fl. v. a.) si-póte procurá fiecare preotu cartea acést'a, carea nu este numai o retiparire simpla a canóneloru, dar' o traducere emendata a acelor'a in limb'a nóstra dupa testulu originalu greceseu.

Nu potemu se retacemu aci o impregiurare, că simultanu cu esirea acestei carti, ni-a venitu la mana o retiparire a Pravilei in limb'a nóstra, intr'o editiune noua aparuta in Romani'a, nu scimu de cine. Marturisimu că n'amu strabatutu in intentiunea autorulu anonimulu ce a avutu la acestu lucru alu seu, n'amu strabatutu pentru aceea, căci n'amu sciutu aduce in consonantia esteriorulu celu de altmintre-

nea placutu si modernu alu càrtii, cu atát'a mai pucinu literile moderne latine atátu de frumoése cu limbagiulu celu greoiu, intocmai dupa cum se afla in Pravil'a vechia tiparita in limb'a romana pentru antai'a óra.

Dupa noi, ostenél'a si spesele editorulu aru fi fostu demne de ceva mai bunu, adeca se redea pravil'a intru-o limba corecta, purificata de slavismele cele uritióse si intocmita in limb'a moderna romana. Contrastulu in litere si preste totu in form'a din afara sunt facia cu limb'a cea din secululu trecutu prea mari. Acésta carte mai cu séma facia cu impregiurarea, că nu se pune nici anulu edarii, nici numele editorulu, nici alte impregiurari a le retiparirii ei, este in stare se produca preste una suta de ani o confusiune in sinulu literaturei nóstre romane.

Autorulu Enchiridionulu trage contu de tóte impregiurari si de procesulu limbisticu. Insirarea canonelor este precedata afara de unu sumariu alu cartii si de unu Indice alfabeticu, carele indrépta in variele materii la canonele respective. Aceste si cu deosebire celu din urma in marime de 2 cóle contribue fórté multu la abil'a intrebuintiare a cartii.

ÉR' in prefacia se adresédia autorulu in cele mai invapaiate cuvinte de iubire cătra clerulu si poporulu credintiosu din Mitropolia, caruia si dedicá opulu seu. In acésta prefacia estrage autorulu din canónele Bisericii nóstre nisce principii, ce taia adencu in viet'i'a nóstra nationala bisericésca, si care garantéza viitoriulu bisericiei nóstre. Aceste principii sunt urmatórele VIII.

„I. că organismulu bisericiei nóstre recunósce de „factori activi numai clerulu si poporulu credintiosu „egalu indreptatitu in tóte afacerile bisericesci, si nu „iérta in sinulu seu nici o casta privelegiatu, séu esceptionale, prin urmare nici dreptulu de patronatu; „I. Corint. c. 12. v. 14—27; Mateiu V. v. 7; Mateiu „VI. v. 12; Luc'a XXI. v. 1. Can. I-II.

„II. că dupa organismulu bisericiei nóstre, fii „mireniloru au acelasi dreptu de a se inaintá in trépt'a sacerdotale pana si la treptele cele mai inalte „a le preotiei, ca si fii preotiloru. Can. 33. VI.

„III. că acelasi organismu alu bisericiei nóstre „prescrie form'a sinodale, adeca constitutionale atátu „pentru legislatiune, cătu si pentru administratiunea „afaceriloru bisericesci Mateiu XVIII. v. 6—7;

„IV. că nu iérta nici cea mai mica abatere dela „canóne fara unu sinodu ecumenicu cu voturi unanime, „adeca dogme noue, si prin astufeliu de mesura uni-

„versale pentru totu clerulu si poporulu credintiosu deobligat6re, se pastr6za santi6ni'a, uniformitatea, „vadi'a si pacea bisericeii ecumenice din laintru si din „afara. Can. 3. VI.

„V. c6a institutiunile canonice ale bisericeii n6stre „i6rta partiloru litigante pre langa concesiunea Eppu- „lui eparchialu, alegerea judecatoriloru electivi spre „prejudecarea si deciderea finale a controversiei loru, „dela carii apoi nu se mai p6te apel6 Can. 9. VI; si „Can. 16. Cartag.

„VI. In privinti'a promotiunei clerului si a po- „porulu credintiosu in dignitati bisericescii sta nestra- „mutaveru acelu maretiu principi6. c6a oficiale biseri- „cescii nu at6rna dela potestatea episcop6sca. ci dela „autoritatea si dignitatea can6neloru; Balsamonu in „Coment. la Can. 39 Cartag.

„VII. ca Episcopii se fia de un'a si aceeasi „nationalitate cu Mitropolitulu loru. si nemieu mai in- „semnatu se nu faca f6ra sentinti'a Eppiloru. Can. 34 „Apost:

„VIII ca clerulu si poporulu credintiosu se ce- „t6sca bibli'a de unde urm6za: 1) c6a bibli'a trebuie „se se traduca in limbile poporaloru crestine. 2) c6a „si cartile rituali bisericescii trebuie se fia traduse in „limbele feliuriteloru pop6re. 3) c6a limb'a bisericesca „are se fia limb'a poporulu respectivu. 4) c6a limb'a „administrativa in afaceri bisericescii la Mitropolia. „Episcopia, parochia, monastire si la totu feliulu de „sin6de trebuie se fia asisiderea limb'a nationale a „poporulu, clerulu si Arhierailoru respectivi: Can. „5. Apost. 2. IV, 60 Laode. 3. Cartag.

„Se consideramu. di6cu numai aceste6 optu prin- „cipii din sant'a scriptura. si din can6nele bisericeii „n6stre si numai dec6tu ne vomu convinge. c6a ace- „le stau de-asupra inaltimei sciintieloru si cunoscin- „tieloru civilisat6rie de astadi.”

Autorele cu predilectiune ridica intre altele ace- „ste6 principii. Cine cun6sce, c6a autorele in calitatea sa de antestatatoriu bisericescu alu bisericeii romane gr. orientale din Ungari'a si Ard6lu. a avutu de problema a vietiei sale realisarea acestoru principii in biserici'a sa. aceli'a va rectific6 predilectiunea sa la aceste6 principii si ea Autoru.

Prin confesarea acestoru principii canonice a fostu numai posibilu Autorulu de a revindec6 bise- „riceii n6stre romane gr. orientale din Ungari'a si Ar- „d6lu drepturile ce-i competiau. Autonomia ei. con- „stitutiunea ei frum6sa de astadi. restaurarea Mitro- „poliei vechi din Ungari'a si Ard6lu sunt fructe ale

osteneleloru autorelui, ce au resultatu din o convin- „gere tare si perseverantia admiravera.

Volumulu Enchiridionulu este de 35 c6le, for- „matu octavu.

Dr. Haniu Puscariu,
Prof. la Institutulu Seminariulu
Archidiececanu gr. or.

Corespondintie.

Seceani, 20. Ianuariu 1872.

Sinodulu nostru eparchiale, tienutu in lun'a lui Aprilie 1870. Sub Nrulu protocolulu 137. amesuratu otar6rei Statutulu Organicu cap. IV. Art. 1. §. 96. pentru infiintiarea unui „Fondu generalu“. a decisu „o contribuire directa de 3 cr. de sufletu, dela toti credintiosii bisericeii n6stre greco-orientale romane“, care decisiune prin pastoralulu episcopescu, emanatu cu datulu 3. Septemvrie 1870. Nro pres. 1871. si prin cerculariulu senatulu episcopescu emisu cu datulu 4 Septemvrie 1870. ^{Nr. 897.} _{Epit. 132.} s'a si comunicatu cu t6te comitetele parochiale spre efectuare. acestu decisu. sinodulu nostru eparchiale tienutu in lun'a lui Aprilie 1871. Nro 69. in siedinti'a a VI-a l'a modificatu ast-felu. ca cei 3 cr. de sufletu se nu se esecute pe anulu venitoriu 1872 dupa proportiunea sufleteloru, ci dupa proportiunea averei respective a contributiunei regie directe. provocandu-se singuraticele comitete parochiale, prin cerculariulu Senatulu episcopescu de datulu 5. Augustu 1871. nro ⁸⁷/₃₀₇. epitr. ca numai dec6tu punanduse in contielegere cu antisti'a comunaia se se nisu6sca a midiuloci sum'a repartiatu pe bas'a numerulu sufleteloru, a o introduce in facendulu preliminaru alu speseloru comunali pe anulu 1872. sub rubric'a indatinata de „spesele cultulu“ pentru biserici'a greco-orientala romana.

Cele mai multe comitete parochiale si-au si datu t6ta trad'a si in contielegere cu antisti'a comunaia i au si succedatu a o introduce in preliminarulu speseloru comunale sub nume de „spesele cultulu.“ — Dara esactoratulu. respective administratiunea financiara comitatense. sub pretestu de a nu se amestec6 in afacerile interne ale bisericeii n6stre. simpliciter o a stersu din preliminarulu speseloru comunale.

In urmarea asemeneloru, Reverendisimulu Domnu protopopu alu Temisi6rei Meletiu Dregheciu, ca pers6na grata in comitatu, dara mai vertosu la rogarea mai multoru preoti ai sei, in anulu trecutulu cu convocare la Statutulu Organicu. si decisiunile sin6deloru Eparchiale, de mai susu citate. s'a rogatu de

vicecomitele comitatensu a Temisioarei ca se binevoésca a concede singuraticeloru comune introduce-re a sumei amintite in preliminariulu speseloru comunale, dara dorere! fuse respinsu. cu acea acordare, cà in preliminariulu speseloru comunale nu se póte admite a se introduce. dara epitropiei parochiale insarcinata cu incasarea acelei la casu de lipsa i-se va da asistentia politica!

Dara candu acum nime numai cutesà a crede, ca candu-va comitatulu se concéda a se introduce acésta suma in preliminariulu speseloru comunale: atunci probai si eu noroculu, si prin unu recursu de dato 30 Octomvre 1871. substernutu vicecomitelui comitatului Temisioarei Magnificentiei Sale, Domnului Ladislau Rötth. si inarmatu cu statutulu organicu sanctionatu de Maiestatea Sa regele incoronatu si Ministrulu seu de cultu de atunci Eötvös, apoi, cu decisiunile ambeloru nóstre sínóde Eparchiale tienute, asemenea cu pastorallulu episcopescu si cu cerculariile senatului epitropescu de mai susu citate, talmacindule tóte aceste atât in scrisu, câtu si verbalu in numele meu, pentru comun'a mea, cerui ca de órace sum'a acést'a eiectata dupa proportiunea averei respective a contributiunei regie direte cu respectu la numerulu sufleteloru de legea greco-orientala romana câte cu 3 cr. de sufletu, prin personalulu bisericescu nu se póte incassá se se indure gratiosu a cedá, a se aruncá in preliminariulu speseloru comunale pentru venitoriu, ce de asta data sub 23. Noemvre 1871. nro 9982 au si urmatu! *)

Pentru care, Magnificentia sa Domnulu Ladislau Rötth vicecomite comitatensu primésca din parte-mi cea mai adenca multiamita!!

Éra pe ceialalti frati cari voru fi data de asemenea nacasuri, ei provoou se faca asemenea!

Inainte, eu curagiu si sange rece, càci lasitatea nu are mai multu locu ca unu ce condamnata si prin sant'a scriptura „*findu cà esti neci caldu, nici rece, te voiú versá din gur'a mea*“ Apocalipsu cap. 3. v. 16.

Ioanu Damsi'a.
parochu si asesoru.

Onorata Redactiune!

Cu ocasiunea conf. invetiatoriloru tienuta in Lipov'a in 12. si 13. aug. 1871 — la prob'a ce subserisulu m'am supusu a aretà cu scolarii — din „gim-

*) Aci Dlu corespondinte produce in copia ordinatiunea v. comitetului, referitóre la actulu acést'a. noi insa aflamu de prisosu a o publicá, de órace din cuprinsulu corespondintiei se póte vedea, cà nesuinti'a Dlui I. Damsi'a, s'a realizatu pre deplinu.

Noi i gratulamú pentru acestu pasiu energicu, facutu in interesulu causei sante si amú dorí, ca asemene procedura se-o urmeza toti, pre càti îi intereséza caus'a.

Red.

nastica“ unulu dintre membrii conf, cu mai multa predilectiune càtra ingeniulu seu alcoolicu, decátu cu respectu càtra o corporatiune — n'a facutu alta — decátu m'a pusu in poseti'ne — ca conf. se duca doru de arta.

Acum, fiinducà in pretiuit'a „*Sperantia*“: s'a publicatu protocolulu atinsei conf. dara vediendu eu cà Dlu tramitietoriu alu protoc. punct. ref. la gimnastica — l'a linsu cu limb'a — de nu l'a publicatu — si protocolulu este falsu: Ve rogu se publicati reclamulu aci sub % alaturatu.

Lipov'a in 21 Ianuaru 1872.

cu stima:
I. Tuducescu, m. p.

Ilustrissime Domnule Episcopu! Venerabile Consistoriu diecesanu!

Cu ocasiunea conf. invetiatoresci, ce s'a tienutu in Lipov'a in 12. si 13. augustu a. t. s. v. subscri-sulu la indemnulu si provocarea colegiale a invetiatoriloru, am primitu cu placere invitarea dea a practica cu scolarii — productiuni in art'a gimnastica.

Numai càtu incepusemú producerea artei, — si Avramu Corb'a. invetiatoriu in Dorgosiu — cerculu scol. Lipov'a — in faci'a colegiloru si unui publicu strainu, ce se adunase din curiositate, — pasiesce inainte, si cu o vóce despretiuitóre se exprima: „*Ce gimnastica e acést'a? eu voiescu se vedu fundamentu; eu am fostu gendarmu, catana, eu sciu gimnastica; eu vreu se critisediu.*“ si multe nenumerate espresiani de felulu acést'a, pre cari nu le potú medità; facea gesturi cu manele, sarcasme neghióbe in càtu copiii devenise a tremurá — si nici dupa admonitiunile presiedintelui, nici la rogamintea colegiloru, nu mai incetá, ci espeptoratiunile lui ajunsese asia departe, in càtu nici unu cetatiénu din cas'a smintitiloru nu l'ar fi intrecutu — si prin aceste intru atât'a abusase de paciinti'a colegiloru, încátu se incinsese intre elu si ei o sfada formale. Avramu Corb'a s'a demisu apoi si mai departe — au injuratu de mama pre Ioanu Popovicu din Brestovatiu.

Vediendu eu cà scól'a de gimnastica, loculu de arta, devine unu locu de cërta, m'a cuprinsu o grea intristatiune, deci am sistatu cu copiii producerea artei si m'am departatu, ér in urmea mea si colegii — si asia impedeatu, nu am potutu satisface la dorinti'a conferintiei.

Intrunindu-ne dupa acést'a la siedintia — D. presiedinte alu conf. in cuventulu seu de deschidere

a apostrofatu cu mahnire. necualificat'a portare a lui A. C. prin ce a maculatu caracterulu conferintei. si a impedecatu producerea artei. dar Corb'a si acum s'a espeptoratu: „nu-mi pasa de invetiatoria amu cu ce trai: am fostu catana; voiu incape bacteriu la Eisenbahn“ etc.

Venindu apoi eu, cu propunere de a mi se primi acestu reclamu la protocolu in forma de aclusu. on. conf. nu l'a primitu. ei am fostu indrumatu pe calea petitiunaria.

Acum. déca on. confer. n'a fostu la inaltimea misiunei sale de a-si salvá onórea prin unu „conclusu.“ vinu eu plecatu subserisulu, cu acestu reclamu a-lu inaintá in forma de petitu II. Tale si Ven. Consistoriu. cu rogarea, ca prin aplicarea rigorósa a legii. se se midilocésca stergerea acelu blamu si se se puna capetu la asemenea metehne. ce prin individi de colórea lui Avramu Corb'a s'ar poté comite. căci in casu de neprevenire. confer. invetiatoriloru pote se devina pe viitoriu nescie caote individi cu cunoscentie si esperintie voru trebui se se ascunda de cătra asemenea paseri a le noptii — se incete de a-si le comunicá cu colegii loru. — Reclamu darde urgentia. ca A. C. carele a violatu „Regul. Ven. Cons. se fia pedepsitu dupa cum merita.

Speru remediile cele mai satisfacetóre — si pe langa serutarea santiteloru mani. remanu.

In Lipov'a 20 aug. 1871.

Alu II. Tale si alu
Ven. Consist.

devotu servu:
Ioanu Tuducescu
docente.

VARIETATI.

** Cu caus'a invetiamentelui nu stamtu pré bine, dovéda eclatanta ni este grosolan'a neactivitate a celoru mai multi inspectori de scóle. Unii si-au datu resignarea dupace ordinatiunile senatului scolaru au jacutu la densii aprópe unu anu de dile fara a fi lucratu cătu e negru sub unghia. Ar fi fórté corespundietoria. déca D. referinte scolaru lasandu crutiarea la o parte pe sinodulu celu mai de aprópe si-ar estinde reportulu si asupra activitatii organeloru nóstre din afara pe langa anumirea fiesce-caruia, asia precum acést'a vedemu că se intempla si in congregatiunile municipale. pentrucá cea mai buna contrala e publicitatea.

** *Progresulu* bisericeii nóstre nationale romane in Eparchi'a Aradana e garantatu prin acea dispusetiune de mare insemnatate a venerabilulu Consistoriu plenariu din 28. Ian. a. c. st. v. in care s'a enunціatu necesitatea predicarei in tóte duminecile si serbatorile de peste anu in *modru deobligatoriu*. „Sperantia“ a pronunціatu deja aceea axioma, că „ce este panae pentru corpu, aceea este cuventulu lui Ddieu pentru sufletu.“ Dee ceriulu ca codăcettori nostri bisericeani si laici

Proprietatea si editura teologiloru aradani.

dela Consistoriu, acést'a dispusetiune salutaria pentru scapatulu nostru poporu se o si póta realisá cătu mai curundu. Biserica consta din altariu si din amvonu. Rogatiunea si predic'a se intregescu un'a pe alt'a ca si crediuti'a si fapt'a.

* (Sacrilegiu comisu de unu jidanu). Foile din Romani'a, ni relatéza, că in Ismailu (Romania) cu ocaziunea serbatoarei nascerei Domnului, unu jidanu s'a furisiatu in biserica si ascundienduse in asia locu, unde nepotenduse observá de nimene, dupa indepartarea eclesiarchului, carele ne sciindu ca cineva se mai fia in biserica inchisa usile bisericeii fara neci o grige. Ovreulu sciinduse acum singuru, intrá in altariu si deschidendu unu saltaru in care se aflá 10,000 de galbeni, din acestia pentru sine luá 130 galbeni, o cruce si 2 lingurutie de cuminecare. Tóte aceste le puse bine la sine si invaliduse in santele imbracaminte a preotiloru căci pre atunci, erá geru fórté mare. se culcă pucintulu langa altariu. Spre dí, audindu nisce pasi naintandu spre biserica, combina, că trebuie se fia eclesiarchulu, carele intrandu in biserica, ovreulu iesi frumosielu far ca se-lu fia observatu. Indata ce eclesiarchulu observá sacrilegiulu comisu de jidanu, incunoscintia pre preotulu bisericeii, ér acést'a pre politia, si astfeliu facenduse incuisitiune, jidanulu fi prinsu luanduse dela densulu cei 130 galbeni, crucea in cele doue linguritie. Poporulu infuriatu pentru acestu sacrilegiu comisu din partea jidanului, erá se-si resbune cumplitu asup'ra ovreiloru, déca nu intreveana asistentia politiei. Acést'a e totu faptulu, care telegram'a din Bucuresci a „Alföld“-ului de aici, lu-bucina de persecutiune contra ovreiloru.

Terminurile siedintieloru consistoriali pe anulu solaru 1872.

I. Senatulu strinsu bisericescu.

13. Ianuariu.	4. 26. Maiu.	15. Septemvre.
3. 24. Fauru.	22. Iuniu.	5. 27. Octovre
16. Martiu.	13. Iuliu.	16. Noemvre.
6. Aprile.	3. 24. Augustu.	7. 28. Decemvre.

II. Senatulu scolaru.

20. Ianuariu.	11. Maiu.	21. Septemvre.
10. Fauru.	8. 30. Iuniu.	12. Octovre.
2. 23. Martiu.	21. Iuliu.	2. 23. Noemvre.
13. Aprile.	3. 31. Augustu.	14. Decemvre.

III. Senatulu epitropescu.

27. Ianuaria.	18. Maiu.	7. 28. Septemvre.
17. Fauru.	15. Iuniu.	19. Octovre.
9. 30. Martiu.	6. 27. Iuliu.	9. 30. Noemvre.
20. Aprile.	17. Augustu.	21. Decemvre.

Post'a redactiunei.

Dlú G. Simonu in Sibiu: amu primitu epistol'a, vi multiaminu; vomu satisfice.

Dlú protopopu in Jam: s'a intemplatu din gresiéla, abuna óra cum s'a intemplatu in anulu trecutú cu unu numeru spedatu Présantitulu D. Episcopu alu Bucovinei, de unde asemenea capetaramu unu „*Wird nicht angenommen.*“ Acést'a pre noi nu ne disgusta, ma rogamu pre toti acei dni caror'a si s'au tramisu numerii 1 si 2 si si nu voiescu a se prenumera, se ni-i retransmita.

Pentru redactiune: **Vincentiu Mangra.**

Tipariulu lui Stefanu Gyulai in Aradu.